

Voorstel van bijzondere wet houdende wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, wat het samenvoegen van gemeenten betreft

Toelichting

Dames en heren,

1. De bestuurskracht van de gemeenten

De bestuurskracht van de lokale besturen is de afgelopen jaren een relevant thema geworden door de groeiende reeks opdrachten die de gemeenten krijgen toegewezen de complexiteit van de samenleving waarin zij actief zijn. De gemeentebesturen moeten voldoende middelen, mensen en kennis in huis hebben om deze uitdagingen aan te gaan. Een belangrijk aspect van de bestuurskracht van de gemeenten is hun schaalgrootte en meer bepaald de omvang van de bevolking waarvoor ieder gemeentebestuur verantwoordelijk is.

Hoewel het debat over de bestuurskracht niet tot de schaalgrootte mag worden beperkt, is het inwoneraantal een belangrijke parameter om te onderzoeken in hoeverre de kleinere gemeenten in staat zijn om een doeltreffend lokaal beleid te voeren. Er moet gezocht worden naar een optimale schaal die een goede organisatie van de gemeentelijke dienstverlening mogelijk maakt en tot efficiëntiewinsten kan leiden op financieel vlak.

Een Belgische gemeente telt gemiddeld 18.737 inwoners. Zonder de tien grootste Belgische gemeenten is het gemiddelde 15.981 inwoners. In landen als Denemarken (om en bij de 56 duizend inwoners per gemeente) en Nederland (41 duizend inwoners per gemeente) ligt dat gemiddelde veel hoger. Daar hebben fusieoperaties tot een aantoonbare groei van de lokale bestuurskracht geleid. In landen als Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk ligt het gemiddelde inwoneraantal per gemeente lager, maar daar speelt het lokale niveau een minder belangrijke rol als in ons land.

2. De bevoegdheid inzake het samenvoegen van gemeenten

Het debat over de schaalgrootte van de gemeente situeert zich momenteel op het gewestelijke niveau, gezien de gewesten sinds de Vijfde Staatshervorming (2001) de bevoegdheid hebben inzake "het wijzigen of corrigeren van de grenzen van de provincies en van de gemeenten". Zowel het Gemeentedecreet (Vlaams Gewest) als de *Code de la démocratie locale et de la décentralisation* (Waals Gewest) bevatten reeds bepalingen omtrent het samenvoegen of splitsen van gemeenten. Vanuit de deelstaatregeringen werden reeds initiatieven genomen om gemeenten aan te moedigen tot vrijwillige fusies. Voorlopig hebben er sinds 2001 nog geen fusies plaatsgevonden.

Bij de Vijfde Staatshervorming werd overeengekomen dat de gewesten niet bevoegd zouden worden voor het wijzigen van de grenzen van de zes randgemeenten (Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Kraainem, Wezembeek-Oppem) en de taalgrensgemeenten Voeren en Komen-Waasten. Derhalve is hiervoor de federale wetgever bevoegd gebleven. Nochtans werd in de bijzondere wet vastgelegd dat indien de federale wetgever de grenzen van deze gemeenten zou wijzigen, dat dan het eensluidend advies van de betrokken gewestregering vereist was.

3. De problematiek van de faciliteitengemeenten

De faciliteitengemeenten bekleden een bijzondere plaats in onze institutionele geschiedenis en structuren. We brengen deze hier niet in herinnering. Deze gemeenten kennen een specifieke taalregeling en er wordt, wat de randgemeenten en de taalgrensgemeenten Voeren en Komen-Waasten betreft, ook afgeweken op het vlak van de gemeentelijke instellingen, onder meer via de rechtstreekse verkiezing van de schepencolleges en de OCMW-raden. Deze regelingen vormen het geheel van garanties waar door de gewone wetgever niet van kan worden afgeweken.

Een aantal faciliteitengemeenten hebben een inwoneraantal dat sterk onder het Belgische gemiddelde ligt en waar er zich dus vragen kunnen worden gesteld bij de bestuurskracht van deze gemeenten. Het meest extreme voorbeeld is hier de gemeente Herstappe, dat 87 inwoners telt. Maar ook de taalgrensgemeenten Mesen (952 inwoners), Spiere-Helkijn (2.110 inwoners) of Bever (2.171 inwoners) behoren tot de tien kleinste gemeenten van het land. De bijzondere regelingen die er bestaan verhinderen dat er in het huidige regelgevende kader tot een samenvoeging van gemeenten kan worden besloten, ook al zou er daartoe een wil bestaan van zowel de betrokken gemeenten zelf als van het gewest waar de gemeenten gelegen zijn.

3. De voorgestelde bevoegdheidsregeling en modaliteiten bij samenvoeging

Dit voorstel van bijzondere wet wil de bevoegdheid om de gemeenten samen te voegen volledig aan de gewesten toekennen, waarbij weliswaar het eensluidend advies van de federale regering vereist is indien een faciliteitengemeente wordt samengevoegd met een andere gemeente. Het is immers onduidelijk nu wie precies bevoegd is om gemeenten van een verschillende taalregeling samen te voegen, gezien de federale overheid bevoegd is voor de grenzen van de randgemeenten, Voeren en Komen-Waasten, en de gewesten voor de andere gemeenten. Daarom wordt de volledige bevoegdheid bij één overheid gelegd, met weliswaar een garantie dat het federale niveau wordt geconsulteerd indien een faciliteitengemeente is betrokken.

Gelet op de taalregeling wordt voorgesteld om bij een samenvoeging van een faciliteitengemeente met een andere gemeente, hoe dan ook een binnengemeentelijk territoriaal orgaan ('district') op te richten in het grondgebied van de voormalige faciliteitengemeente. Dit maakt het mogelijk bepaalde lokale diensten te voorzien of te behouden die specifiek in het grondgebied van de voormalige faciliteitengemeente actief zijn. Dit blijven zogenaamde 'plaatselijke diensten' in de zin van artikel 9 van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, waardoor ook integraal de faciliteitenregeling van toepassing blijft die voor de samenvoeging van de gemeenten bestond. De taalrechten van particulieren die het Nederlands of Frans wensen te gebruiken in respectievelijk Franse of Nederlandse taalgebied blijven dus onverkort gehandhaafd.

In de gemeenten waar een rechtstreekse verkiezing van de schepencolleges bestaat, namelijk de randgemeenten en de gemeenten Voeren en Komen-Waasten, wordt bepaald dat de bepalingen van de nieuwe gemeentewet mutatis mutandis blijven gelden voor de verkiezing van het bestuur van het binnengemeentelijk territoriaal orgaan. De districtscolleges worden rechtstreeks verkozen. De voorzitter van het districtscollege wordt op dezelfde wijze als de burgemeester aangewezen en benoemd. De regelingen omtrent de taalkennis van de mandatarissen zijn van toepassing op de districtsraadsleden, de leden van het districtscollege en de voorzitter van het districtscollege. In de faciliteitengemeenten waar geen rechtstreekse verkiezing van de schepencolleges bestaat, namelijk de taalgrensgemeenten behalve Voeren en Komen-Waasten, zal de decreetgever de bepalingen omtrent het betrokken binnengemeentelijk territoriaal verder kunnen regelen, weliswaar met betrokkenheid van de federale regering in de vorm van een eensluidend advies.

L. VAN BIESEN

Voorstel van bijzondere wet

HOOFDSTUK I

Algemene bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

HOOFDSTUK II

Wijzigingen aan de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen

Artikel 2

In artikel 6, §1, VIII, 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen worden de volgende woorden opgeheven:

“met uitzondering van de grenzen van de gemeenten genoemd in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en van de gemeenten Komen-Waasten en Voeren”.

Artikel 3

In dezelfde wet wordt het artikel 80 vervangen als volgt:

“Voor de gemeenten genoemd in artikel 7 of 8 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, is het eensluitend advies van de Ministerraad, vereist vóór iedere beraadslaging in de betrokken Gewestregering over een voorontwerp van decreet of een besluit tot samenvoeging van gemeenten.”

Artikel 4

In dezelfde wet wordt een artikel 80bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

“§1. Indien een gemeente genoemd in artikel 7 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, of de gemeenten Komen-Waasten en Voeren, wordt samengevoegd met een gemeente zonder speciale regeling, dan vormt de voormalige gemeente met een speciale regeling een binnengemeentelijke territoriaal orgaan.

Het binnengemeentelijke territoriaal orgaan, genoemd in het vorige lid, wordt georganiseerd volgens de regelgeving die van toepassing is op de binnengemeentelijke territoriale organen in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners in het betrokken Gewest overeenkomstig artikel 41 van de Grondwet.

De bepalingen inzake samenstelling, organisatie, bevoegdheid en werking van de nieuwe gemeentewet zijn van overeenkomstige toepassing op het binnengemeentelijk territoriaal orgaan met dien verstande dat :

1° in deze bepalingen de gemeenteraadsleden moeten worden vervangen door de leden van de districtsraad;

2° de gemeenteraad moet worden vervangen door de districtsraad;

3° het college van burgemeester en schepenen moet worden vervangen door het districtscollege;

4° de burgemeester moet worden vervangen door de voorzitter van het districtscollege;

5° de voorzitter van de gemeenteraad moet worden vervangen door de voorzitter van de districtsraad;

6° de gemeentesecretaris moet worden vervangen door de districtssecretaris.

§2. Indien een gemeente genoemd in artikel 8 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, uitgezonderd de gemeenten Komen-Waasten en Voeren, worden samengevoegd met een gemeente zonder bijzondere taalregeling, dan vormt de voormalige gemeente met een bijzondere taalregeling een binnengemeentelijke territoriaal orgaan.

Het decreet bepaalt de samenstelling, organisatie, bevoegdheid en werking van het binnengemeentelijk territoriaal orgaan, bedoeld in het vorige lid. Het eensluitend advies van de Ministerraad is vereist vóór iedere beraadslaging in de betrokken Gewestregering over een voorontwerp van decreet houdende de regeling van de samenstelling, organisatie, bevoegdheid en werking van het binnengemeentelijk territoriaal orgaan, bedoeld in het vorige lid.